

zvečer v štacuni v navadni denarni tružici pozabi. Frice to vidi in kmalu je sklep gotov, da bode ta tisočak njegov. Ključke imel je vedno v rokah, toraj mu te hudobije ni bilo ravno težavno izvesti. Po polunoci, ko je v hiši vse trdno spalo, splazi se Frice po mačje tiho v štacuno, tisočak vkrade, miznico razbije, pri vratih ključavnico in zapahe, kar vse skupaj res, da kaj sigurnega bilo ni, odrobka, vrata nekoliko opraska in poškoduje po štacuni, več reči v nered razmeče, kako reč tudi raztrese in pobije ter slednjič zunanja vrata le prislonjeno pripre, a vrata, vodeča iz veže v štacuno, pa po navadi zopet pravilno zaklene; tisočak skrije in se tako zopet, ne da bi bil kedo kaj opazil, v svojo posteljo spat spravi. Zjutraj vstane ob navadnem času, kot bi se med nočjo čisto nič nenavadnega zgodilo ne bilo. Kaj takega zmora pa edino le popolni spridenec. In tak bil je Frice uže v polnem pomenu besede.

Ko je bilo čas štacuno odpreti, veli stric Fricetu, da naj gre. Pa — komaj bila so dobro štacunska vrata iz veže odprta, zakriči Frice kolikor more: „Kaj je to? Bog pomagaj! — Okradeni smo! V tem hipu bili so stric in druga hišna družina na licu prostora. Posebno britko se je grdi nehvaležnež Frice védel; strica je pomiloval, se nad tatovi rotil in hudoval ter bil, kazaje na videz iskreno sočutje do strica, kar ves iz sebe. — In kako je še le tarnal, ko so enkrat vso škodo in tatvino do dobrega pregledali in preračunili! — Kazal se je in hlinil, da mu kar za obstati več ni.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

71.

Krušnica.

Najznamenitejša krušna bilina ekvatorijalnih krajev je krušnica (*Artocarpus incisa*). Drevo je to, na katerem, rekel bi, raste gotov kruh. Krušnica je član vrlo razširjene bilinske familije, familije kopriv. Krušnica gré do višine 15 do 20 m, in debela je kot možak čez pas. Njeni svetlucavi debeli peresi so prekrasno razcepljeni, in celo deblo pokazuje se nam v tako lepem liku, kakor nobeno naše drevo. Ob tej lepoti se odlikuje krušnica z nenavadno in vrlo redilnimi plodovi, v čemur ž njo ne more tekrovati nobeno drugo drevo. Plod krušničin je velik kot glava človeška in malone povsema okrogel. Osem ali devet mesecev je drevo vedno polno, ter se ves ta čas razvijajo neprestano novi cvetovi in novi plodovi, tako da na drevesu nahajamo vedno plodov v vseh stopinjah razvoja. Plodovi ti se redkokedaj jedó surovi, navadno se na razne načine prirejajo. Preje preden plodovi dozore, oberó jih. Ta čas jim je koža že zelena, a sredica bela kot sneg, ter močnata in mehka. Koža se potegne s ploda, a sredica ovije s perjem, ter potem speče med razbeljenim kamenjem. Tako spečena sredica ima okus kot pšenični kruh, samo da je nekoliko slajša. Kedar plod na drevesu popolnoma dozori, tedaj se v

njem večina škroba pretvori v sladkor, kakor pri banani, in zato mu je sredica sedaj postala sočna in ponekoliko rumenkasta. Takov zrel plod more se tudi surov jesti, samo da je odurnega okusa. Tri mesece ni na krušnici plodov, in ljudje bi bili brez hrane, ako se ne bi za ta čas naprej preskrbeli. Naberó namreč nezrelih plodov in olupijo, potem jih zmečejo v obzidane jame, s perjem pokrijejo in s kamenjem obložé. Stisnjeni plodovi v jami začno vreti in se skisajo. Napravi se nekako testo s tega, ki je prav takega okusa, kakor zeló spečen kisel kruh. Kolikor je treba tega testa za vsaki dan sproti, toliko ga vzamejo iz jame. S tega testa zgnjetó kot pest velike kosove, zavijó jih v perje in spekó na razbeljenem kamenju. Taki kruhki se držé več tednov sveži in dobri, ter so vzlasti za potovanje velike vrednosti.

Krušnica rodi tako bogato, da tri drevesa morejo osem mesecev enega človeka popolnoma prehraniti. „Kdor v svojem življenju zasadi deset krušnic“, pripoveduje glasoviti potnik Cook, „spolnil je svojo dolžnost“. Na mnogih otokih je običaj, čim se komu dete porodi, da tudi krušnico vsadi. To je nekaka dota detetu, ta krušnica je njegova svojina, svetinja je to, v katero ne smé nikdo tiščati. Krušnica se vrlo lahko razploduje. Treba je samo v zemljo zasaditi odrezano vejo, pa zraste novo drevo. Seme se v plodu nič kaj ne razvija, zato se krušnica s semenom ne razploduje. Stanovniki tropskih otokov gradé svoje kolibe najraje pod krušnicami, ker tu imajo ne samo hladu in zavetja, temveč tudi hrano.

Krušnica raste po vseh otokih Indijskega oceana, ki se nahajajo bliže ekvatorju, pa po vseh otokih Tihega oceana od Sumatre vse do otočja Marquesas. Kedar so Evropejci prvokrat na te otoke stopili, povsodi so uže našli vzgojenih krušnic. Divjih krušnic doslej nikjer niso našli, povsodi rastó samo vzgojene in požlahnene vrste, kajti kjerkoli je krušnica rastla, tamo se je tudi človek naselil, pa krušnico vzgojil in požlahnil. V Ameriko je dospela krušnica še le koncem prešlega stoletja.

Angleški naseljeniki na Antilskem otočju so prosili vlado angleško, naj jih preskrbí s to koristno bilino. Vlada jim je prošnjo uslišala, in poslala kapitana Bligha v Tihi ocean na Tahitsko otočje. Tu so naložili na brod 1000 mladih drevesc v loncih in škrinjah, in vzeli tudi mnogo vode za prilivanje 1789. l. No, ta pot se kapitanu ni posrečilo poslanje. S podporo angleške vlade se odpravi Bligh zopet na pot in sedaj naloží 1200 mladih drevesc, tako da je brod bil podoben plavajočemu vrtu, in 1793. l. je prispel srečno na otok St. Vincent, kjer je posadil prve krušnice. Od tu so se kmalu razširile po mnogih ekvatorijalnih krajih ameriških. Mislili so s tem za robeve dobivati nove hrane, ali robovi so raje imeli banano, in zato se krušnica nič kaj ni udomačila v Ameriki.

V Indiji in na moluškem otočju raste še druga vrsta krušnice, kateri je perje nerazcepljeno. Njeni podolgasti plodovi so po 50 cm dolgi, ter so isto tako redilni, kakor poprejšnjih vrst, samo da se jim sredica brzo spremeni in pokvari.